

การก้าวข้ามความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์

ในวรรณกรรมเยาวชนของมอซี เกาะดีร์¹

Transcending Religious and Ethnic Differences

in Ghazi Abdel-Qadir's Young Adult Literary Works

ดร. ศิริพร ศรีวรกานต์²

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาแก่นเรื่องการก้าวข้ามความแตกต่างทางด้านศาสนาและชาติพันธุ์ในวรรณกรรมเยาวชนภาษาเยอรมันเรื่อง *มูสตาฟา* กับ *บาดชา* ของ และเรื่อง *ของขวัญจากคุณย่าซารา* ของ มอซี อับเดล-เกาะดีร์ นักเขียนพลัดถิ่นจากปาเลสไตน์ในเยอรมนี ในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องแก่นเรื่องดังกล่าวได้รับการนำเสนอผ่านเรื่องราวของตัวละครเยาวชนในดินแดนตะวันออกไกล เรื่องแรกนำเสนอปัญหาการกีดกันทางชาติพันธุ์และความไร้สาระของการปักปันเขตแดน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อาหรับแตกกระจายเป็นหลายประเทศ นำไปสู่การแบ่งเขาแบ่งเราระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อาหรับด้วยกัน ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และการเอาตัวรอดของมูสตาฟา ตัวละครเอกชาวเลบานอนในลิวเวต ส่วนเรื่องที่สองเล่าถึงลีอานา ตัวละครเอกชาวเลบานอนที่ได้เรียนรู้มิตรภาพ

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “มาตุภูมิ ปรากฏการณ์ของคนพลัดถิ่น ภาพลักษณ์สังคมเยอรมัน: การศึกษาวรรณกรรมเยาวชนของเยอรมันที่เขียนโดยนักเขียนพลัดถิ่น” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่ กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุรีดา หะยียะโกะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานพ อาดัม สำหรับความช่วยเหลือในการถอดเสียงภาษาอาหรับ

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิมในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในเลบานอนผ่านการเตรียมพิธีศพของ
ตัวละครฆ่าผู้เป็นคริสต์ศาสนิกชนแต่ต้องการจัดงานศพของตนตามแบบอิสลามิกชน

คำสำคัญ: วรรณกรรมเยาวชน; ตัวละครเยาวชน; ศาสนาและชาติพันธุ์; หมอซี อับเดล-เกาะดีร์

Abstract

This article presents a study of the theme of the transcendence of religious and ethnic differences in the German-language young adult literary works, *Mustafa and His Vendor's Tray* (*Mustafa Mit dem Bauchladen*) and *Grandmama Sara's Gift* (*Das Geschenk von Großmutter Sara*), written by Ghazi Abdel-Qadir, a diasporic Palestinian author based in Germany. In both works, this theme is presented through young adult characters in the Middle East areas. *Mustafa and His Vendor's Tray* presents the problem of ethnic discrimination and the senselessness of border demarcation, which has caused the Arab ethnicity to be shattered into several countries and resulted in separatism among Arab ethnic groups, through the main Lebanese character Mustafa's learning and surviving experiences in Kuwait, while in *Grandmama Sara's Gift*, the theme is shown through the Lebanese protagonist Liana, who gets to learn about the friendship between Christians and Muslims in a countryside village in Lebanon, through the preparation for the funeral of her paternal grandmother who was a Christian but would like to have her own funeral according to Islamic tradition.

Keywords: Young adult novel; Young adult characters; Religious and Ethnic; Ghazi Abdel-Qadir.



บทนำ

บทความฉบับนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวรรณกรรมเรื่องมุสตาฟากับถาดขายของ (*Mustafa Mit dem Bauchladen*, ค.ศ. 1993) และเรื่องของขวัญจากคุณย่าซารา (*Das Geschenk von Großmutter Sara*, ค.ศ. 1998) ของมอซี อับเดล-เกาะดिर (Ghazi Abdel-Qadir) ผู้เป็นนักเขียนพลัดถิ่นจากปาเลสไตน์ในเยอรมนี มอซี อับเดล-เกาะดिर เกิดในปี ค.ศ. 1948 ณ ดินแดนปาเลสไตน์ ต่อมาอพยพไปทำงานในคูเวตเรียนจบชั้นมัธยมที่จอร์แดน จากนั้นจึงไปเรียนต่อที่เยอรมนีและตั้งรกรากอยู่ที่เมืองซีเกน (Siegen) ผลงานทั้งสองเล่มดังกล่าวตีพิมพ์เป็นภาษาเยอรมันเพื่อบอกเล่าเรื่องราว ปัญหา และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในดินแดนตะวันออกไกลให้กับผู้อ่านชาวเยอรมันหรือผู้อ่านที่รู้จักภาษาเยอรมัน

การศึกษาวรรณกรรมร่วมสมัยภาษาเยอรมันที่เขียนโดยผู้ประพันธ์พลัดถิ่นนับว่ามีอยู่น้อยมากในประเทศไทย เนื่องจากการศึกษาตัวบทวรรณกรรมของผู้ประพันธ์พลัดถิ่นมักจะเน้นวรรณกรรมภาษาอังกฤษ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งขยายขอบเขตของวรรณกรรมของผู้ประพันธ์พลัดถิ่นในแวดวง

วรรณคดีศึกษาของไทย วรรณกรรมเยาวชนร่วมสมัยของผู้ประพันธ์พลัดถิ่นช่วยให้เยาวชนที่เป็นผู้อ่านซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สอดคล้องกับบทความเรื่อง “วรรณกรรมเด็กและเยาวชนที่มีคุณค่าเชิงสหวัฒนธรรมคืออะไร” ของไฮดี เริสช์ (Rösch, 2006, pp. 94-103) ผู้เขียนบทความนำเสนอลักษณะของวรรณกรรมเด็กและเยาวชนแนวสหวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นวรรณกรรมที่นำเสนอสังคมจากมุมมองในเชิงสหวัฒนธรรมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสหวัฒนธรรม ขณะเดียวกันตัวบทวรรณกรรมแนวนี้หลีกเลี่ยงประเด็นที่ส่งผลให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์และมีการวิพากษ์สังคมกระแสหลัก นอกจากนี้ วรรณกรรมแนวนี้ควรจะใช้มุมมองและผู้เล่าที่หลากหลาย ยิ่งไปกว่านั้น วรรณกรรมแนวนี้ควรนำเสนอความเข้าใจทางวัฒนธรรม รวมทั้งควรสนับสนุนกระบวนการสื่อสารในเชิงสหวัฒนธรรม ตลอดจนการประพันธ์และการอ่านตัวบทกลุ่มนี้ในฐานะเรื่องเล่า มิใช่



สารคดี ผู้วิจัยเห็นพ้องต้องกันกับไฮดี เริสซ์ ในแง่มุมที่นำเสนอว่า วรรณกรรมแนวสหวัฒนธรรมช่วยลดทอนประเด็นที่ก่อให้เกิดอคติทางชาติพันธุ์ อันเป็นแก่นความคิดที่ปรากฏอย่างชัดเจนในวรรณกรรมกัลดสร์ดังกล่าว

งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้งสองเรื่องยังไม่มี ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความน่าสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบ ทั้งสองเรื่อง เน้นการนำเสนอแก่นเรื่องที่ว่าด้วยการก้าวข้ามความแตกต่างทางด้านศาสนาและชาติพันธุ์ ผ่านเรื่องราวของตัวละครเยาวชนในดินแดนตะวันออกไกล เรื่องแรกนำเสนอปัญหาการกีดกันทางชาติพันธุ์และความไร้สาระของการปักปันเขตแดน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อาหรับแตกกระจายเป็นหลายประเทศ นำไปสู่การแบ่งเขาแบ่งเราระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อาหรับด้วยกัน ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และการเอาตัวรอดของมุสตาฟาในคูเวต ส่วนเรื่องที่สองเล่าถึงลีอานาผู้เป็นตัวเอกที่ได้เรียนรู้มิตรภาพระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิมในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในเลบานอน ผ่านการเตรียมพิธีศพของตัวละครยาผู้เป็นคริสต์ศาสนิกชนแต่ต้องการจัดงานศพ

ของตนตามแบบอิสลามิกชน

มิตรภาพต่างชาติพันธุ์ในมุสตาฟากับ ถาดขายของ

วรรณกรรมเรื่องมุสตาฟากับถาดขายของซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1993 เป็นเรื่องราวของเด็กชายมุสตาฟาวัย 11 ปี เขาอาศัยอยู่กับพ่อสองคนในเมืองแห่งหนึ่งในคูเวต อันที่จริงแล้วพวกเขาเป็นชาวเลบานอน พ่อของมุสตาฟาเดินทางมาทำงานที่คูเวต และพาครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน ต่อมาพ่อถูกจับด้วยข้อหาฉ้อราษฎร์บังหลวง พ่อของเขายกกับลูกชายให้ไปบอกกับเจ้าของร้านชำที่มาจากหมู่บ้านเดียวกับพวกเขาให้ว่าจ้างทนายผู้คดีของเขาด้วย เมื่อมุสตาฟานำถาดขายของพ่อมากล่าวกับเจ้าของร้านขายของชำ เขาได้ถามมุสตาฟากลับว่าพวกเขามีเงินในการว่าจ้างทนายความหรือไม่ มุสตาฟาโกหกไปว่า “พวกเรามีเงินแน่นอน คุณไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้” [Natürlich haben wir Geld, schwinde ich. “Darüber mach dir keine Sorgen.” (11)] อันที่จริงแล้วครอบครัวของมุสตาฟาไม่มีเงินหลังจากเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่ทำให้แม่กับพี่สาวทั้ง 4 คนเสียชีวิต พ่อเอาแต่ดื่มเหล้า



เพื่อให้ลืมอุบัติเหตุและไม่ได้สนใจหน้าที่การทำงาน หรือแม้แต่เอาใจใส่ลูกชายคนเดียวที่เหลืออยู่อย่างมูस्ताฟา เมื่อเกิดเหตุการณ์เลวร้ายกับพ่อ เขาพยายามช่วยเหลือพ่อของเขาเท่าที่พ่อจะทำได้แม้จะต้องโกหกก็ตาม การโกหกของมูस्ताฟาเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เป็นการกระทำที่ต้องการช่วยเหลือพ่อของเขาขณะเดียวกันเป็นการบ่งบอกถึงไหวพริบในการเอาตัวรอดและรู้เท่าทันเจ้าของร้านขายของชำที่ตระหนี่และเห็นแก่ตัว

การที่พ่อของมูस्ताฟากลายเป็นคนคิดเล้าและไม่ดูแลเอาใจใส่ลูก ทำให้มูस्ताฟารู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง ดังที่เขาเล่าว่า “แม้ว่าพ่ออยู่บ้านเกือบทุกวัน แต่ฉันรู้สึกถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังอย่างน่ากลัว พ่อแทบจะไม่ได้พูดกับฉันเลยและเอาแต่จ้องมองความว่างเปล่าอยู่เสมอ” [...Obwohl er fast immer zu Hause war, fühlte ich mich schrecklich allein gelassen. Er redete kaum mit mir und starrte immer nur ins Leere. (12)] การที่มูस्ताฟาไม่ได้รู้สึกโกรธเคืองพ่อของเขาที่ละเลยเขาน่าจะแสดงว่ามูस्ताฟามีวุฒิภาวะทางความคิดเพียงพอ ที่จะเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว แม้ว่ามูस्ताฟา

ยังเป็นเพียงเด็กวัย 11 ปี แต่เขาไม่ได้เอาแต่ใจตนเองหรือเรียกร้องความสนใจจากพ่อของเขา หากพิจารณาในแง่มุมมองของความรุนแรงในครอบครัว การที่พ่อของเขาเพิกเฉยหรือละเลยมูस्ताฟาจัดว่าเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง ทั้งที่จริงพ่อของเขาและมูस्ताฟาต่างก็เป็นผู้สูญเสียเหมือนกันทั้งคู่ แต่พ่อของเขากลับกักขังตนเองกับความสูญเสียจนทำให้สถานการณ์เลวร้ายมากขึ้น แตกต่างจากพ่อของเขา มูस्ताฟาสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

นอกเหนือจากการรู้จักช่วยเหลือพ่อเท่าที่จะทำได้แล้ว มูस्ताฟายังรู้จักดูแลตัวเองหลังจากที่พ่อติดคุก เจ้าของบ้านเช่ามายึดบ้านคืนไป มูस्ताฟาไม่มีที่พักจึงหันมาพึ่งพาเจ้าของร้านชำข้างบ้านเช่าด้วยการขอทานทำเพื่อแลกที่พักกับอาหาร แม้ว่าเขาต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนดึกดื่นเที่ยงคืนและได้รับประทานแต่ขนมปังแห้ง ๆ แข็ง ๆ ที่ขายไม่ออกเป็นอาหารประทังชีวิต แต่มูस्ताฟาอดทนทำเช่นนั้นเพื่อการประทังชีวิตรอดไปในแต่ละวัน เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่ามูस्ताฟาปรับตัวได้และรับรู้ว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่นใดอีกแล้ว ขณะที่การกระทำของเจ้าของร้านขายของชำจัดว่าเป็นการทารุณกรรมเด็กเพราะเขาใช้



แรงงานเด็กโดยไม่จ่ายเงินเดือนหรือจัดหาสวัสดิการที่เหมาะสมกับเด็ก ขณะเดียวกันเจ้าของร้านขายยังเรียกได้ว่าเป็นผู้ก่อความรุนแรงแม้แต่กับคนชาติเดียวกัน ทั้งที่มาจากหมู่บ้านเดียวกันในเลบานอน แต่เขาไม่ได้ใส่ใจช่วยเหลือมุสตาฟายามที่เขาเคียดแค้น อีกทั้งยังฉวยโอกาสยามที่มุสตาฟาไม่มีที่ไป ทำให้ได้แรงงานเพิ่ม การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอภาพของเจ้าของร้านขายของชำในฐานะผู้ใหญ่ที่เห็นแก่ตัวและปราศจากความเมตตาเพื่อผูกเรื่องให้มุสตาฟาไม่สามารถอาศัยอยู่กับเขาได้อีกต่อไป

เมื่อมุสตาฟาออกจากร้านขายของชำ เขาไม่รู้จะไปไหนจึงไปนั่งอยู่ที่สถานีรถไฟโดยสารสาธารณะและนั่งร้องไห้อยู่ที่นั่น มีเด็กหนุ่มที่เป็นพ่อค้าเร่มาชักถามด้วยความห่วงใย มุสตาฟาเล่าเรื่องของเขาให้เด็กหนุ่มคนนี้ฟัง เด็กหนุ่มคนนี้ชื่อไฟซาล (Faisal) วัย 15 ปี เป็นชาวปาเลสไตน์ ไฟซาลพามุสตาฟาไปรู้จักกับเพื่อนคู่หูของเขาชื่อคาลิล (Khalil) ไฟซาลเล่าเกี่ยวกับการงานของเขาให้ฟังและพามุสตาฟาไปพักอยู่ด้วยกัน และมุสตาฟาขอทำงานด้วย

นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอตัวละครมุสตาฟาในฐานะเด็กที่เป็นผู้ใหญ่ก่อนวัยซึ่งเขา

สามารถรับมือและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอปัญหาของตัวละครมุสตาฟาและปล่อยให้มุสตาฟาเป็นผู้เล่าเองสอดคล้องกับทิศทางของการประพันธ์วรรณกรรมเยาวชนภาษาเยอรมันช่วงทศวรรษ 1990 ซึ่งมักจะตีแผ่ปัญหาของเด็กโดยให้เด็กเป็นผู้เล่าเอง ที่เรียกกันว่าวรรณกรรมเยาวชนแนวสะท้อนปัญหา เพียงแต่ผู้ประพันธ์ซึ่งเคยเป็นผู้อพยพอยู่ในคูเวตจึงได้ใช้ฉากในคูเวตและตีแผ่ปัญหาของเด็กต่างชาติที่เป็นแรงงานเถื่อนในคูเวตด้วยการนำเสนอผ่านเรื่องราวของมุสตาฟาและผองเพื่อน

นับตั้งแต่นั้นมามุสตาฟาจึงได้อาศัยอยู่กับเพื่อนชาวปาเลสไตน์และชาวอิรักที่เป็นพ่อค้าเร่ อยู่มาวันหนึ่งเกิดเหตุระเบิดขึ้น 3 ครั้งในเมือง ทำให้ตำรวจตรวจจับตัวประจำตัวทุกคน ทั้งมุสตาฟา ไฟซาล และคาลิลต่างก็ไม่ได้เป็นคนต่างชาติที่ถูกต้องตามกฎหมายของคูเวต พวกเขาจึงต้องเก็บตัวอยู่แต่ในห้องเป็นเวลา 1 อาทิตย์ จนกระทั่งพวกเขาทนอดอยู่ไม่ไหวจึงออกไปข้างนอก คาลิลแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบชาวคูเวตและสามารถพูดเป็นสำเนียงภาษาถิ่นแบบชาวคูเวต ทำให้เขาผ่าน



ด้านตรวจตลอดทาง แต่กักตัวไฟซาลและ
มูस्ताฟาไว้

“Halt! Stehen bleiben!” Die Polizisten
bauen sich vor uns auf.

“Meinen Sie etwa mich?”, fragt Khalil
in kuwaitischem Dialekt.

“Nein, nein, nur die beiden Ausländer”,
erwidert einer der Polizisten, und Khalil
kann weitergehen. (55)

“หยุด อยู่หนึ่งๆ” ตำรวจขวางทางพวกเราไว้

“พวกคุณหมายถึงผมหรือ” คาลิลถาม
เป็นสำเนียงภาษาถิ่นของคูเวต

“ไม่ ไม่ใช่ เฉพาะคนต่างชาติสองคนนี่
เท่านั้น” ตำรวจคนหนึ่งตอบและคาลิล

สามารถเดินผ่านไปได้

การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเช่นนี้อาจจะเพื่อ
ตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ชาวคูเวตที่มักจะแบ่งแยก
ตนเองจากชาติพันธุ์อาหรับด้วยกัน สืบเนื่อง
จากความเป็นชาติพันธุ์อาหรับทำให้พวกเขา
มีรูปปลักษณ์ทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน
แต่การปักปันเขตแดนและการสร้างรัฐชาติ
ตามแบบตะวันตกทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อาหรับ
แตกกระจายเป็นหลายประเทศและนำไปสู่
การแบ่งเขาแบ่งเราระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

อาหรับด้วยกัน

หลังจากที่ไฟซาลกับมูस्ताฟาถูกจับ
พวกเขาก็ถูกกวาดต้อนให้ไปขึ้นยังรถบรรทุก
ไฟซาลกระซิบบอกให้มูस्ताฟาทำตามหาก
เขาทำสำเร็จ ไฟซาลตะโกนเรียกคนที่ผ่านไป
มาว่า “พ่อของอาลี” อยู่ 4-5 ครั้ง มีชายคนหนึ่ง
เดินเข้ามาใกล้ๆ กับรถบรรทุกและถามว่าใคร
เรียกฉัน ไฟซาลจึงรีบตอบไปว่าผมทำงานกับ
พ่อของสุสเซน บัตรประจำตัวของผมอยู่
ในร้าน ผู้ชายที่เป็นพ่อของอาลีขอให้ตำรวจ
ปล่อยตัวไฟซาล หลังจากไฟซาลไปแล้ว
มูस्ताฟาตะโกนเรียกพ่อของอาลีเป็น 10 ครั้ง
แต่ไม่มีใครตอบรับ เขาจึงตะโกนเรียกพ่อของ
ซูฮาอิล ซึ่งเป็นชื่อที่เขาเรียกเจ้าของร้านขาย
ของชำ ซึ่งเป็นชื่อเดียวที่เขาคิดออกในตอนนั้น
ในทันใดนั้นก็มีคนถามออกมาว่าใครเรียกชื่อฉัน
มูस्ताฟาจึงตอบไปว่าผมเอง และโกหกต่อไป
ว่าผมทำงานกับพ่อของสุสเซน ชายคนนั้น
จึงขอให้ตำรวจปล่อยตัวมูस्ताฟาเพราะเขา
ทำงานกับลูกพี่ลูกน้องของผม ในเหตุการณ์นี้
แม้ว่ามูस्ताฟาจะทำตามวิธีการของไฟซาล
แต่เขารู้จักปรับเปลี่ยนชื่อที่ใช้เมื่อการเรียก
ด้วยพ่อของอาลีนั่นไม่ได้ผล



การนำเสนอเหตุการณ์เอาตัวรอดของ ไฟซาลและมุสตาฟาด้วยการขานเรียกคนว่า พ่อของอาลี หรือพ่อของซุฮาอิล หรือพ่อของ สุตเซน บ่งบอกว่าพวกเขาต่างใช้ภาษาอาหรับ การใช้ภาษาเดียวกันแต่แบ่งเขาแบ่งเราโดย ยึดโยงตามเส้นแบ่งเขตแดนที่กำหนดประเทศ เผยให้เห็นการปิดกั้นและการกีดกันตนเองของ ชาวคูเวต ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ประพันธ์ยังนำเสนอ ภาพลักษณ์ของชาวคูเวตว่ามักจะมีอคติต่อคน อาหรับด้วยกันผ่านการผูกเรื่องให้ตำรวจ สงสัยว่าเหตุการณ์วางระเบิดน่าจะเป็นฝีมือ ของคนต่างชาติ แต่วรรณกรรมเฉลยว่าเป็น ฝีมือคนคูเวตเอง การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอ ภาพลักษณ์ของชาวคูเวตให้เป็นผู้ที่มีอคติ และแบ่งเขาแบ่งเราจากคนในกลุ่มชาติพันธุ์ อาหรับด้วยกัน อาจเป็นการสะท้อนภาพของ คนคูเวตที่ผู้ประพันธ์รู้จักจากการที่เขาเคย ทำงานในคูเวต

ภาพของคนคูเวตยังปรากฏในลักษณะ ของผู้ที่เห็นแก่ตัวและแสวงหาผลประโยชน์ จากผู้ที่ด้อยโอกาส เปรียบเช่นกลุ่มของมุสตาฟา ที่เป็นแรงงานในคูเวตอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ชายชาวคูเวตคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของ ร้านกาแฟเสนองานบริการให้พวกเขาโดยจ่าย

ค่าแรงในราคาถูกและสัญญาว่าจะดูแลเรื่อง ใบอนุญาตในการพำนักในคูเวตให้ กลุ่มของ มุสตาฟายอมถูกกดขี่แรงงานเพราะพวกเขา ต้องการใบอนุญาตนี้ ทว่าพวกเขาถูกหลอกลวง จากเจ้าของร้าน แม้ว่าพวกเขาไม่ได้รับ ใบอนุญาตแต่พวกเขาต้องอดทนทำงานต่อไป เนื่องจากการเป็นพ่อค้าเร่เสี่ยงต่อการถูกจับ และถูกเนรเทศออกจากคูเวต ด้วยเหตุที่บ้านเกิด ของไฟซาลในปาเลสไตน์และบ้านเกิดของ มุสตาฟาในเลบานอนกำลังนองเลือดด้วย สงคราม พวกเขาจึงต้องเร่ร่อนมาอยู่คูเวตเพื่อ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง แต่กลับต้องเผชิญ กับการถูกเบียดเบียนจากเจ้าของประเทศ

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอ ภาพลักษณ์ของคนคูเวตบางส่วนที่มีความ เจ้าเล่ห์และการคดโกงซ้ำอีกครั้ง ด้วยการผูกเรื่อง ให้กลุ่มของมุสตาฟาชนะรางวัลที่หนึ่งจาก การชิงโชคบัตรผ่านประตูของการแข่งขัน ฟุตบอล พวกเขาได้รับรางวัลเป็นเงินสด จำนวน 9,000 ดอลลาร์ ในที่สุดพวกเขาทั้งสาม ตกลงซื้อร้านกาแฟเพื่อจะได้มีงานที่มั่นคง พวกเขาซึ่งเป็นคนต่างชาติไม่สามารถเปิด กิจการเองได้ พวกเขาต้องจ้างคนคูเวตจดทะเบียนร้านกาแฟโดยจ่ายให้กับคน ๆ นั้น



ปีละ 300 ดอลลาร์ และทำสัญญาว่าจ้างระหว่างคนคูเวตกับพวกเขาเพื่อป้องกันมิให้ถูกคนคูเวตโกง แต่พวกเขาทั้งสามถูกชาวคูเวตโกงกิจการร้านกาแฟไปจนได้ พวกเขาต้องการซื้อใบอนุญาตให้พำนักราชในคูเวตจากชายผู้นี้ซึ่งรับปากที่จะจัดการให้ พวกเขาทั้งสามคนถูกหลอกให้ไปรอที่กองตรวจคนเข้าเมืองระหว่างนั้นชายผู้นี้ส่งลูกน้องไปขโมยสัญญาทั้งต้นฉบับและสำเนาจากที่พักของพวกเขา ทำให้เด็กหนุ่มทั้งสามไม่สามารถฟ้องร้องเขาได้ พวกเขาทั้งสามถูกขโมยใบอนุญาตต้องหันกลับมาเป็นพ่อค้าเร่อีกครั้ง

หากพิจารณาประวัติของผู้ประพันธ์ มอซี อับเดล-เกาะดिर เคยทำงานเป็นพ่อค้าเร่เป็นบริกรและเป็นเจ้าของร้านอาหารในคูเวตเป็นระยะเวลาหนึ่งจึงเป็นไปได้ที่เขาพบกับชาวคูเวตที่มีความเห็นแก่ตัวและความฉ้อฉลทำให้เขานำเสนอภาพลักษณ์ของชาวคูเวตให้มีลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น ขณะเดียวกันการนำเสนอภาพลักษณ์ของชาวคูเวตในแง่ลบเพื่อทำให้แตกต่างจากภาพลักษณ์ของชาวคูเวตในสื่อโทรทัศน์วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์ของประเทศในโลกละวันตก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มักจะนำเสนอภาพลักษณ์ของ

ชาวคูเวตในฐานะเหยื่อที่ถูกกระทำจากอิรักหรือภาพลักษณ์ของผู้บริสุทธ์ที่ตกเป็นเหยื่อของสงครามในสงครามอ่าวเปอร์เซียช่วงทศวรรษ 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกันกับที่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์

ขณะที่ผู้ประพันธ์นำเสนอภาพลักษณ์ของชาวคูเวตในแง่ลบ แต่ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของเหล่าผู้อพยพในด้านบวก เป็นการนำเสนอโดยผ่านเหตุการณ์ที่มุสตาฟาป่วย ทุกคนในห้องพัก อาทิ ไฟซาลชาวปาเลสไตน์ รวมทั้งคนอื่น ๆ ทั้งชาวอิยิปต์ ชาวจอร์แดน ชาวซีเรีย ชาวอิรัก และชาวซูดาน ต่างช่วยกันดูแลมุสตาฟาจนกระทั่งเขาหายป่วย การนำเสนอเหตุการณ์นี้เพื่อแสดงความเอื้ออาทรของผู้อพยพซึ่งอาศัยอยู่ในคูเวตอย่างผิดกฎหมาย แต่พวกเขาไม่ได้กระทำสิ่งผิดศีลธรรม มิหนำซ้ำยังช่วยเหลือกันและกันยามเจ็บป่วย ผิดกับชาวคูเวตบางคนที่เป็นเจ้าของประเทศแต่กลับมีพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้อพยพและเจ้าของบ้านชาวคูเวตให้เป็นภาพขาว-ดำ หรือเป็นตัวละครแบน อาจจะเพื่อเป็นกระบอกเสียงแทนผู้อพยพในการขอความเห็นใจให้กับผู้อพยพซึ่งพวกเขามีความเป็นมนุษย์ และที่ต้องเร่ร่อนมาอยู่ต่างแดน



เพราะบ้านเกิดมีสงครามหรือเพราะการขาดโอกาสในการหาเลี้ยงชีพก็ตาม แต่พวกเขามักจะประสบกับอคติหรือไม่ก็ถูกแสวงหาผลประโยชน์จากเจ้าของประเทศ

การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเหตุการณ์ที่มุสตาฟากับเพื่อนทั้งสองคนถูกโกงจากชาวคูเวตคนหนึ่งนั้นไม่เพียงแต่แสดงภาพลักษณ์ของชาวคูเวตบางคนที่มีความฉ้อฉลและไม่ซื่อสัตย์ อีกทั้งเป็นช่องทางให้มุสตาฟาได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้ใหญ่ก่อนวัย เมื่อพวกเขาทั้งสามสามารถยอมรับได้ว่าพวกเขาสูญเสียร้านกาแฟไปแล้ว และต้องกลับมาเป็นพ่อค้าเร่อีกครั้ง มุสตาฟารำพึงว่า “ถนนสายที่พุ่งตรงไปร้านกาแฟของพวกเราฉันไม่เคยไปอีกเลย ฉันจะพยายามลืมทุกอย่างอย่างให้หมด” [Die Straße hinunter zu unserem Kaffeehaus gehe ich nie. Ich will versuchen, einfach alles zu vergessen (188)] การที่มุสตาฟายกยอการเป็นเจ้าของร้านกาแฟและหันกลับมาใช้ชีวิตพ่อค้าเร่อีกครั้ง แสดงว่าเขายอมรับความจริงได้ นอกจากนั้น การที่มุสตาฟาทำงานอย่างหนักบ่งบอกว่าเขามีความอดทนและความเพียรในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง เขาสามารถรับผิชอบ

ตนเองได้และไม่ทอดย้อต่ออุปสรรคใด ๆ นั้นทำให้มุสตาฟากลายเป็นเด็กที่เป็นผู้ใหญ่ก่อนวัยขณะที่มุสตาฟาเข้มแข็งและพร้อมที่จะเผชิญกับทุกอย่าง แต่พ่อของเขา กลับกลายเป็นผู้ใหญ่ที่อ่อนแอและหนีปัญหา หลังจากอุบัติเหตุที่คร่าชีวิตของภรรยาและลูกสาว ตัวละครพ่อจมอยู่กับความทุกข์และเอาแต่ดื่มเหล้า เมื่อมุสตาฟามีเงินว่าจ้างทนายความเพื่อสู้คดีของพ่อและช่วยให้พ่อออกจากคุกมาได้ เขายังคงหนีปัญหาด้วยการจะพามุสตาฟาไปอยู่ที่อื่น เขากล่าวว่า “... เราจะไปที่ใดก็ตามที่เราสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีสันติสุข...” [...Wir werden irgendwohin gehen, wo wir in Ruhe und Frieden leben können ... (112)] เมื่อมุสตาฟาถามพ่อว่าแล้วเราจะไปที่ไหนกันล่ะ พ่อของเขาตอบว่า “เราจะพบสักแห่งแหละลูกเอ๊ย” [Wir werden einen Ort finden, mein Junge.” (122)] การที่พ่อของมุสตาฟาต้องการไปอยู่ที่อื่นน่าจะแสดงว่าเขายังคงหนีปัญหามากกว่าการพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา ตัวละครพ่อเป็นคนที่ย่อท้อต่ออุปสรรคจึงได้ตั้งความหวังว่าพวกเขาจะพบเมืองซึ่งพวกเขาพ่อ-ลูกจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข ข้อความที่พ่อกล่าวถึงสถานที่



ดังกล่าวอยู่ในรูปประโยคที่แสดงอนาคตกาล อาจบ่งบอกว่าพ่อฝากความหวังไว้กับอนาคต ที่มองไม่เห็น พ่อไม่ยอมอยู่กับปัจจุบัน หรือ เรียกได้ว่าพ่อไม่กล้าที่จะยอมรับสถานการณ์ ตามที่เป็นจริงและยังไม่พร้อมที่จะเผชิญหน้า กับปัญหาหรือดิ้นรนสู้ชีวิตต่อไปเช่นเดียวกับที่ มุสตาฟากระทำ กล่าวได้ว่าตัวละครพ่อจึงเป็น ผู้ใหญ่ที่อ่อนแอและไม่สามารถรับมือกับ ปัญหาได้

มิตรภาพระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิมใน ของขวัญจากคุณย่าซารา

Prophet Muhammad (pbuh): “None of
you have faith until you love for your
neighbor what you love for yourself”
(Sahih Muslim)

<https://nyx.meccahosting.com>

“Love your neighbor as yourself”

(<http://biblehub.com/greek/5613.htm>)

ถ้อยคำข้างต้น “จงรักเพื่อนบ้านเหมือน
รักตนเอง” เป็นสิ่งที่ปรากฏทั้งในคำสอนของ
ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ และเป็น
ความคิดสำคัญในเรื่องของขวัญจากคุณย่า
ซารา เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของเด็กหญิงลิอานา

(Liana) ผู้เป็นลูกสาวคนโตที่อาศัยอยู่กับ
พ่อแม่และน้องชายในเมืองเบรุต ประเทศ
เลบานอน ช่วงปิดเทอมเธอมักจะไปอาศัยอยู่
กับปู่และย่าในชนบท วันหนึ่งย่าของเธอฝันว่า
ย่าจะเสียชีวิตในวันศุกร์ช่วงเย็น ลิอานาและ
ครอบครัว รวมทั้งญาติพี่น้องคนอื่น ๆ ปรึมา
รวมตัวกันที่บ้านของปู่กับย่า คนที่ได้ยินเรื่อง
ความฝันของย่ามีปฏิกิริยาสองแบบ กลุ่มหนึ่ง
รู้สึกเสียใจ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเกิดความกังวล
กับความฝันของย่า ลิอานารู้สึกเสียใจและกลัว
การที่เธอจะต้องสูญเสียย่าไปตลอด ขณะที่
ผู้ใหญ่รอบข้างกล่าวกับลิอานาว่าไม่มีใคร
หลีกเลี่ยงความตายได้ มีการเตรียมอาหาร
สำหรับไว้อาลัยย่า ซึ่งมีทั้งแบบคริสต์เพราะ
ครอบครัวของย่าเป็นคริสต์ศาสนิกชน และ
แบบอิสลามเพราะเพื่อนสนิทของย่าเป็นมุสลิม
ส่วนพิธีศพย่าต้องการให้จัดแบบศาสนาอิสลาม
บาทหลวงไม่เห็นด้วยแต่ต้องยอมทำตาม
ความประสงค์ของผู้เสียชีวิต เมื่อวันนั้นมาถึง
ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ย่าไม่เสียชีวิต ทุกคนใน
ครอบครัวและเพื่อนบ้านพากันดีใจ งานศพ
เปลี่ยนเป็นงานฉลองแทน เวลาผ่านไป 1 ปี
ลิอานาเฝ้ารอแม่ที่ชื่อซาราที่สองให้กำเนิด
ลูกมา ด้วยเหตุที่มามีชื่อเดียวกับย่า เพราะปู่



เห็นว่าม้าวนี้มีนิสัยคือร้อนที่คล้ายคลึงกับนิสัยของยาดังนั้นปู้จึงตั้งชื่อใหม่ว่าซาราที่สองให้กับม้าวนี้ ซาราที่สองให้กำเนิดลูกม้าเพศผู้ จากนั้นเสียชีวิตเพราะเธอเสียเลือดมากและเธอเองก็อายุมากแล้ว ลีอานาตั้งชื่อให้ลูกม้าว่าซาโรซึ่งเป็นวิสามานยนามที่เป็นเพศชายของคำว่าซารา ลูกม้าตัวใหม่มีแม่ม้าที่เป็นของเพื่อนบ้านและเพิ่งให้กำเนิดลูกด้วยเช่นกัน ช่วยดูแล

ผู้วิจัยเสนอว่า นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเติบโตและเรียนรู้เกี่ยวกับมิตรภาพระหว่างชาวคริสต์และชาวมุสลิมของลีอานา ผู้อ่านจะได้เห็นการอยู่ร่วมกันของคนคริสต์กับคนมุสลิมอย่างสนิทสนมแน่นแฟ้น ผ่านการทำอาหารไว้อาลัยมาให้กับยาก็การไม่แบ่งเขาแบ่งเราเห็นได้จากการทำงานศพแบบอย่างมุสลิม รวมทั้งประเด็นความตายในตอนแรก ลีอานารู้สึกหวาดกลัวและพยายามหลีกเลี่ยงความตาย แต่เมื่อได้เห็นซาโรเกิดและซาราที่สองตายในขณะเดียวกัน ทำให้ลีอานายอมรับว่าความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

เมื่อลีอานาได้ข่าวเกี่ยวกับความฝันว่ายาจะเสียชีวิต ลีอานารู้สึกเสียใจทำให้เธอสะอื้นเสียงดังและร้องไห้จนเสื้อของปู้เปียกชื้น “Ich schluchzte laut auf und weinte Großvaters Hemd ganz nass. (16-17)” ยามที่ปราศจากยาทุกอย่างจะไม่เหมือนเดิมเช่นเดียวกับตอนที่ยายยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้น ลีอานาเห็นว่าความตายคือการสูญเสียคนที่เธอรัก จึงนำไปสู่ความพยายามในการค้นหาหนทางเลี่ยงมิให้ยาของเธอต้องประสบกับความตาย ลีอานารำพึงว่าบางทีความคิดของฉันทาจช่วยให้ยารอดได้ “Meine Idee konnte Großmutter vielleicht retten!” (38) เมื่อยาฝันว่าเธอจะเสียชีวิตในวันศุกร์หน้า ช่วงเวลาที่โตะครูเรียกขานเหล่ามุสลิมสวดมนต์เย็น ดังนั้นลีอานาจึงไปขอร้องให้โตะครูหยุดเรียกขานการสวดมนต์รอบเย็นในวันศุกร์หน้าเพื่อที่ยาของเธออาจจะไม่ต้องตาย ความคิดแบบเด็ก ๆ ของลีอานาไม่สามารถเป็นจริงได้ โตะครูอธิบายว่าแม่เขาจะไม่เรียกขานให้เกิดการสวดมนต์รอบเย็น ยังมีคนอื่น ๆ อีกที่ทำหน้าที่นี้ ในโลกนี้มีโตะครูอยู่หลายล้านคน โตะครูจึงได้แต่ปลอบใจลีอานาว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ล้วนเป็นไปตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า “Nichts widerfährt den Menschen



ohne Gottes Willen!” (49) เช่นเดียวกับคำกล่าวของโธ๊ะครู ลีอานาได้ยื่นปฐูของเธอลบใจเธว่า “ปฐูบอกลแล้วอยู่บ่อยครั้ง หลานเอ๊ย เราทุกคนต้องเผชิญกับความตายครั้งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ ชีวิตที่อยู่ในพระหัตถ์ของพระเจ้าอะไรมันจะเกิด มันก็ต้องเกิด...” [Ich habe schon oft gesagt, mein Kind, sterben müssen wir alle einmal. Ob Mensch oder Tier, das Leben liegt in Gottes Hand. Was passiert ist, ist passiert...(82)] ผู้ใหญ่รอบข้างพร้าบอกลีอานาว่าไม่มีมนุษย์คนใดเอาชนะความตายได้ นั่นทำให้ลีอานาพยายามทำใจยอมรับ การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอความตายในลักษณะที่เป็นสัจธรรม หรือนำเสนอความตายว่าเป็นกฎธรรมชาติที่ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถหลีกเลี่ยงกฎจักรนี้ได้เป็นการอธิบายที่กระชับและชัดเจน

แม้ว่าลีอานาพยายามทำใจ แต่เธอยังคงรู้สึกกลัวอยู่เช่นเดิม เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ยาจะต้องเสียชีวิต “ในที่สุดวันที่น่ากลัวก็มาถึง” [“Der gefürchtete Tag war da! (83)] ลีอานายังได้ร้าฟิงต่อไปอีกว่า “ยาจะตายในวันนี้ ความคิดนี้มันตอกย้าอยู่ในหัวของฉันอย่างสม่ำเสมออีกครั้ง เธอจะตาย ความตาย การจบสิ้น

การจากไป” [...Großmutter wird heute sterben!, hämmerte es immer wieder in meinem Kopf. Sie wird sterben, Tod, Schluss, Aus! (85)] จากคำร้าฟิงข้างต้นบ่งบอกว่าลีอานายังคงรู้สึกกลัวความตาย และเห็นว่าความตายคือการสูญเสีย นั่นแสดงว่า ลีอานายังไม่เข้าใจสัจธรรมแห่งความตาย การที่ผู้ใหญ่เฝ้าพร้าบอกลถึงกฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความตายเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยากเกินไปสำหรับเด็กอย่างลีอานา เธอจึงไม่สามารถยอมรับความตายให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ทำให้ลีอานายังมองความตายเป็นสิ่งที่น่ากลัว เมื่ออย่าไม่เสียชีวิต เธอจึงรู้สึกโล่งอกและดีใจ นอกจากนี้ การที่ผู้ประพันธ์ผูกเรื่องโดยให้ยาไม่เสียชีวิตตามที่ยาเกิดนิมิตในความฝันอาจจะเป็นเพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมแนวสมจริงจึงควรดำเนินเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับตรรกะแห่งเหตุและผล การเสียชีวิตตามนิมิตในความฝันดูเหมือนเป็นเรื่องเหลือเชื่อที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตรรกะของความเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นในโลกแห่งความเป็นจริง ยาจึงไม่เสียชีวิตซึ่งแตกต่างจากภาพที่เกิดขึ้นในความฝันของเธอ



เนื่องจากตัวละครย่าเชื่อมั่นในความฝันของเธอนำไปสู่การจัดเตรียมงานเลี้ยงอาลัยและงานศพ นอกจากอาหารแบบคริสต์ศาสนิกชนแล้ว เพื่อนสนิทของย่าที่เป็นมุสลิมยังได้เตรียมอาหารไว้อาลัยตามแบบศาสนาอิสลามด้วย การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอฉากที่ย่าผู้เป็นคริสต์ศาสนิกชนมีเพื่อนสนิทเป็นมุสลิมซึ่งเธอได้ทำอาหารตามแบบของศาสนาอิสลามมาร่วมไว้อาลัยย่าของลิอานาด้วย และขณะเดียวกันญาติของลิอานาก็รู้สึกตื่นตันในความมีน้ำใจครั้งนี้ด้วยนั้น น่าจะเพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในหมู่บ้านซึ่งมีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม แม้ว่าพวกเขาจะนับถือศาสนาแตกต่างกัน แต่พวกเขาไม่แบ่งเขาแบ่งเรา ทำให้การอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนสองศาสนาไม่เกิดความแตกแยกหรือความขัดแย้งแต่อย่างใด

แก่นความคิดเกี่ยวกับการไม่แบ่งแยกยังปรากฏชัดในฉากที่บรรยายว่าย่าต้องการให้จัดพิธีศพของย่าตามแบบของศาสนาอิสลาม

Es war Großmutter Wunsch gewesen, ohne die übliche lange Totenwache direkt nach ihrem letzten Atemzug beerdigt zu werden, so wie es die

Muslime im Dorf machten. Sie wollte nicht, dass sich ihre Lieben noch drei Tage und drei Nächte an ihrem Sarg die Augen ausweinten. (85)

เป็นความปรารถนาของย่า ที่ต้องการให้ฝังศพของท่านทันทีหลังจากลมหายใจสุดท้ายหมดลงโดยไม่ต้องมีการเฝ้าดูผู้ตายกันอย่างยาวนานตามปกติ ตามแบบที่คนมุสลิมในหมู่บ้านกระทำ ย่าไม่ต้องการให้บรรดาคนที่เธอรักพากันร้องไห้คร่ำครวญอยู่ที่โลงศพของเธอสามวันสามคืน

ในตอนแรกบาทหลวงไม่เห็นด้วย แต่เมื่อย่ายืนยันเช่นนั้น เขาต้องยอมทำตามความประสงค์ของย่า ความต้องการของย่าบ่งบอกความใจกว้างทางวัฒนธรรมของตัวละครตัวนี้ เธอเลือกใช้พิธีกรรมของศาสนาอิสลามในส่วนที่เธอเห็นว่าเหมาะสม ทั้งที่เธอนับถือศาสนาคริสต์ ตัวละครย่าจัดว่าเป็นตัวแทนของผู้ที่ไม่แบ่งเขาแบ่งเรา เธอไม่ปิดกั้นการเปิดรับพิธีกรรมของศาสนาอื่นหรือกล่าวได้ว่าย่าไม่ผูกโยงตนเองกับพิธีกรรมของศาสนาคริสต์เท่านั้น เธอสามารถก้าวข้ามพรมแดนทางศาสนา นำไปสู่การกำจัดความแปลกแยก



ทางวัฒนธรรมของผู้ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ความไม่แปลกแยกระหว่างกันของผู้ที่นับถือศาสนาแตกต่างกันยังเห็นได้จากที่ตั้งของหมู่บ้าน ผู้ประพันธ์บรรยายว่า

Das Dorf bestand aus zwei Teilen. In dem einen wohnten überwiegend Christen, deren Häuser sich um eine alte Kapelle gruppierten, und in dem anderen Muslime, deren Häuser um eine Moschee herum standen... Aber natürlich lebten auch einige Christen in der Gegend um die Moschee....Genauso wohnten auch muslimische Familien neben der Kapelle. (42-43)

หมู่บ้านนี้แบ่งเป็นสองฝั่ง คือ ฝั่งหนึ่งผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวคริสต์ ที่ซึ่งบ้านเรือนของพวกเขาตั้งอยู่เป็นกลุ่มล้อมโบสถ์เก่า ๆ หลังหนึ่ง ส่วนอีกฝั่งหนึ่ง เป็นที่อยู่ของคนมุสลิมที่ซึ่งบ้านเรือนของพวกเขาตั้งอยู่ล้อมมัสยิดแห่งหนึ่ง แต่แน่นอนว่าชาวคริสต์บางส่วนอยู่ในเขตแดนรอบมัสยิดด้วย เช่นเดียวกัน มีครอบครัวมุสลิมอาศัย

อยู่ใกล้ ๆ กับโบสถ์ด้วยเหมือนกัน

การแบ่งเขตแดนที่มองไม่เห็นระหว่างชาวคริสต์กับชาวมุสลิมแสดงความแตกต่างระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน เพียงแต่พวกเขาไม่แตกแยก พวกเขาสามารถดำรงอยู่ด้วยกันท่ามกลางความแตกต่างกันโดยปราศจากความขัดแย้ง นั่นน่าจะบ่งบอกว่าความแตกต่างทางศาสนาไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนทั้งสองกลุ่ม หากพวกเขาเคารพความแตกต่างของกันและกัน การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอภาพการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างชาวคริสต์กับชาวมุสลิมในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเลบานอนอาจจะเพื่อสื่อสารกับเยาวชนชาวเยอรมันซึ่งเป็นผู้่านนวนิยายเรื่องนี้ ว่าในดินแดนเลบานอนมิได้มีแต่ความขัดแย้งหรือสงคราม ในประเทศนี้ยังมีหมู่บ้านที่มีคนต่างศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบยิ่งไปกว่านั้น ผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นมุสลิมนำเสนอภาพชาวมุสลิมที่ดีให้กับผู้อ่านชาวเยอรมัน

Bis ich die schmalen Stufen wieder vorsichtig hinuntergestiegen war, hatte sich die Moschee gefüllt. Mindestens dreißig Leute waren versammelt. Dieser



Anblick hätte unseren Pastor in der Stadt sicher begeistert. Denn außer an hohen Feiertagen wie Ostern oder Weihnachten gingen an einem normalen Wochentag wie heute nur sehr wenige Menschen in die Kirche, und zwar meist alte Frauen. (47)

จนกระทั่งถึงปีนลงไปอีกครั้งอย่างระมัดระวังตามขั้นบันไดที่แคบที่ในมัสยิดมีคนเต็ม อย่างน้อยที่สุดมีคนสามสิบคนอยู่รวมกัน ภาพเช่นนี้น่าจะทำให้บาทหลวงของพวกเราที่อยู่ในเมืองรู้สึกตื่นเต้นอย่างแน่นอน เพราะยกเว้นวันฉลองเทศกาลสำคัญ อาทิอีสเตอร์ หรือคริสต์มาสแล้ว ในวันธรรมดาอย่างวันนี้มีคนไปโบสถ์น้อยมาก และมักจะมีแต่ผู้หญิงสูงอายุ

ผู้อ่านชาวเยอรมันส่วนใหญ่เป็นชาวคริสต์ซึ่งอาจจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมมากนัก ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้อ่านมักจะรับรู้ข่าวสารในสื่อประเภทต่าง ๆ ที่นำเสนอภาพชาวมุสลิมในฐานะผู้ก่อการร้ายหรือผู้ก่อความรุนแรง ผู้ประพันธ์ในฐานะที่เป็นชาวมุสลิมและเป็นคนพลัดถิ่นอาจจะ

รู้จักธรรมชาติของกลุ่มผู้อ่านของตน ทักษะคติทางค่านิยมที่มีต่อชาวมุสลิมเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ไม่สามารถปฏิเสธหรือจัดให้หมดไปได้ สิ่งที่ผู้ประพันธ์ทำได้ นั่นคือ การนำเสนอภาพลักษณ์ทางด้านบวกให้กับชาวมุสลิม โดยนำภาพของคนมุสลิมที่เคร่งครัดศาสนา การนำเสนอภาพดังกล่าวเพื่อสื่อให้ชาวมุสลิมไม่ได้มีแต่ผู้ที่ใช้ความรุนแรง หากยังมีผู้ที่เคร่งศาสนาและเคารพพระเจ้าด้วย

นอกเหนือจากการสอดแทรกทัศนคติเชิงบวกต่อชาวมุสลิม ผู้ประพันธ์ยังไม่ลืมที่จะกลับมาดำเนินเรื่องราวการเรียนรู้เกี่ยวกับความตายของลีอานา หลังจากเหตุการณ์ในวันที่ย่ำไม่เสียชีวิต ลีอานาเฝ้ารอการให้กำเนิดลูกของแม่ม้ายี่ชื่อซาราที่สอง ในวันครบกำหนดลีอานาเฝ้าดูอยู่ด้วย ซาราที่สองให้กำเนิดลูกม้ายี่ชื่อ ลีอานาตั้งชื่อให้กับลูกม้ายี่ชื่อที่เพิ่งกำเนิดว่าซาโรซึ่งเป็นคำวิสามานยนามคำเดียวกับคำว่าซารา เพียงแต่คำหนึ่งเป็นชื่อของผู้ชาย ส่วนอีกคำเป็นชื่อของผู้หญิงเป็นการบอกล่วงหน้าถึงความตายของซารา

หลังจากให้กำเนิดซาโร ซาราที่สองเลือดไหลไม่หยุดและเสียชีวิต การเสียชีวิตของซาราที่สองสอดคล้องกับความฝันของย่า



ดูเหมือนเป็นเรื่องเหลือเชื่อ แต่เราสามารถอธิบายได้ว่าซาราที่สองเปรียบได้กับตัวแทนของยาลิอานา ปู่ตั้งชื่อมาตัวนี้ว่าซาราที่สอง เพราะมีนิสัยคือร้อนเช่นเดียวกับยาของลิอานา การนำเสนอให้ซาราที่สองเสียชีวิตแทนยาของลิอานาเพื่อให้ความตายดูเหมือนเป็นเรื่องที่ไม่โหดร้ายนัก ซาราที่สองเป็นสัญลักษณ์หรือตัวตายตัวแทนของยา ความตายของมันเป็นเรื่องที่สร้างความบิบบั่นทางจิตใจของเด็กน้อยกว่าความตายของสมาชิกในครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันความตายของซาราที่สองไม่ใช่เรื่องเหลือเชื่อ ทว่าเราสามารถอธิบายได้ตามธรรมชาติของมา ซาราที่สองมีอายุมากแล้ว หากเปรียบเทียบกับซาราที่สองเป็นคน เธอจะมีอายุเทียบเคียงได้กับผู้หญิงสูงอายุคนหนึ่ง การที่ผู้หญิงสูงอายุตั้งครรรค์และให้กำเนิดเด็กเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายให้กับตัวเธออย่างมาก ก่อปรกับการที่ซาราที่สองมีปัญหาในการให้กำเนิดลูกมาสองครั้งก่อนหน้านี้ หากเธอให้กำเนิดลูกมาอีกครั้งซาราที่สองมีโอกาที่จะเสียชีวิต อันเป็นสิ่งที่ปู่กับยาของลิอานาคาดการณ์ไว้แล้ว ดังนั้นการเสียชีวิตของซาราที่สองหลังจากให้กำเนิดลูกมาจึงเป็นไปตามธรรมชาติ มิใช่เรื่องเหลือเชื่อแต่อย่างใด

ลิอานาเห็นว่า “เจ้าซาโรน้อยทำให้อาเมียร์ผู้เป็นน้องชายกับเธอมีความรื่นรมย์ขึ้นมาก แม้ว่าตัวเธอยังคงรู้สึกเสียใจกับการตายของซาราที่สองอยู่เสมอ แต่ตอนนี้พวกเธอไม่รู้สึกลดหล่นเหมือนในตอนแรกอีกต่อไป” [Der kleine Saro bereitete Amir und mir viel Freude. Zwar war ich wegen Sara II immer noch traurig, aber nicht mehr so verzweifelt wie am Anfang. (115)] การที่ลิอานาสามารถลำดับความทุกข์จากความรู้สึกลดหล่นสิ้นหวังมาสู่ความเศร้าใจ เป็นการบ่งบอกว่าเธอสามารถยอมรับความสูญเสียได้ ขณะเดียวกัน การเกิดใหม่ของลูกมาช่วยสร้างความรื่นรมย์ให้กับเธอ แม้ว่าลิอานาต้องประสบกับการสูญเสียซารา แต่ตอนนี้เธอมีซาโรมาเป็นตัวแทนของซาราที่ต้องดูแลปกป้อง นอกจากการเรียนรู้เกี่ยวกับความตาย ลิอานายังได้เรียนรู้ที่จะดูแลลูกสัตว์ที่อ่อนแอ การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวความตายของแม่มาและการเกิดใหม่ของลูกมาช่วยให้ลิอานาได้เรียนรู้เกี่ยวกับความตายและการเกิดใหม่ หรือเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้กฎแห่งธรรมชาติ ที่ผ่านมาผู้ใหญ่รอบข้างมักจะกล่าวถึงความตายในแง่บวกที่เป็นนามธรรมซึ่งลิอานาไม่เข้าใจ ทว่าการประสบกับความตาย



และการเกิดใหม่ของแม่ม้าชารากับลูกม้าซาโร ด้วยโศกประสาทสัมผัสทั้งห้า ส่งผลให้ลีโอแอนา เข้าใจอย่างถ่องแท้และยอมรับได้ว่าความตาย เป็นกฎธรรมชาติที่ไม่มีมนุษย์คนใดเอาชนะได้

นอกจากการจบเรื่องโดยให้ลีโอแอนายอมรับและเข้าใจความตายแล้ว ผู้ประพันธ์ยังได้ ปิดท้ายนวนิยายของตนด้วยการตอกย้ำความคิด เรื่องการไม่แบ่งแยกเขาแยกเรา โดยบรรยาย จากที่แม่ม้าของเพื่อนบ้านของปู่หันมาเลียเจ้า ซาโรด้วย ทำให้ซาโรพยายามยืนให้ได้

Als ich es vor Mitleid mit Saro schon beinahe nicht mehr aushielt, schnupperte die Stute auf einmal leicht an seinem Huf, dann an seinem Körper und schließlich – ich traute meinen Augen kaum – leckte sie ihm über Gesicht. Und Saro? Als wäre es genau das gewesen, was ihm die ganze Zeit gefehlt hatte, zuckte er zusammen und öffnete die Augen. Er zappelte mit den Vorderbeinen, setzte sie auf und versuchte hochzukommen. Sofort fiel er aber wieder zurück und ich fürchtete schon, er würde aufgeben.

Doch jetzt schien ihn der Lebenswille gepackt zu haben. Immer und immer wieder versuchte er es und als er zum ersten Mal für ein paar Sekunden auf seinen staksigen Beinen stand, hätte ich beinahe laut gejubelt. (144)

เมื่อฉันไม่สามารถทนสงสารเจ้าซาโร ได้อีกต่อไป แม่ม้าหันมาเลียเบา ๆ ไปที่ ช่วงหลังของซาโร จากนั้นตามลำตัวของ ซาโร และในที่สุด – ฉันแทบจะไม่อยากเชื่อ สายตาของตัวเอง – เธอเลียไปที่หน้า ของซาโร และซาโรละ ราวกับมันเป็น เช่นนั้นแน่ ๆ ตลอดเวลาที่มีสิ่งหนึ่งที่มัน ขาดหายไปในช่วงพริบตานั่นเองซาโร ลืมตาขึ้น เขาขยับตัวด้วยขาหน้าทั้งสองข้าง ยีออกมาและพยายามที่จะ ยืนขึ้นแต่ทันใดนั้นซาโรล้มลงไปข้างหลัง อีกครั้ง และฉันกลัวว่าซาโรจะเลิกลุกขึ้น ทว่าตอนนี้ซาโรดูเหมือนว่ายังอยากมีชีวิตอยู่ต่อไป ซาโรพยายามครั้งแล้ว ครั้งเล่าที่จะลุกขึ้นยืนให้ได้ และเมื่อ ซาโรยืนได้ด้วยขาของมันเองเป็นครั้งแรก ในไม่กี่วินาที ฉันแทบจะตะโกนร้องด้วย เสียงดัง



แม่มีขอมเลียซาโรทั้งที่ซาโรไม่ใช่ลูกของตน หรือแม่มีแสดงความเป็นแม่เพื่อแม่มาถึงซาโรนั้น บ่งบอกว่าแม่มีไม่แบ่งแยก หรือไม่ปิดกั้นตัวเอง จากลูกมีคำพรา การแผ่แผ่ความรักของแม่มี ที่มีต่อลูกมีคำพรา น่าจะเป็นนิทานอุปมาอุปไมย ที่ผู้ประพันธ์ต้องการทิ้งท้ายก่อนจบ วรรณกรรม เรื่องนี้ด้วยการตอกย้ำให้เราผู้อ่านอยู่ร่วมกัน โดยไม่แบ่งเขาแบ่งเรา เฉกเช่นความใจกว้าง ของแม่มี เห็นได้จากการที่ซาโรพยายามยื่น ให้ได้หลังจากได้รับการสัมผัสจากแม่มี ดังนั้นความใจกว้างหรือการเปิดรับหรือ การไม่แบ่งแยกเขาแยกเราทำให้ทุกสรรพชีวิต ดำเนินต่อไปได้ โดยดำเนินในลักษณะที่ไม่มีความแปลกแยกต่อกัน กลายเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ ใกล้ชิดซึ่งช่วยลบล้างอคติที่มีต่อกันได้ นอกจากนี้ หากพิจารณาประวัติของผู้ประพันธ์ในฐานะ คนพลัดถิ่น เขาอาจจะต้องการสื่ออย่างอย่าง ผ่านฉากที่แม่มีเปิดใจรับลูกมีคำพรา ในที่นี้ แม่มีอาจจะใช้เป็นความเปรียบเชิงอุปลักษณ์ แทนแผ่นดินหรือประเทศที่เปิดรับและเป็นที่ พึ่งให้กับคนพลัดถิ่น ซึ่งเปรียบได้กับซาโรลูกมี คำพราแม่ หากประเทศเจ้าบ้านเปิดกว้างให้กับ คนพลัดถิ่นทุกคนเข้ามาอาศัย ส่วนคนพลัดถิ่น ไม่ยึดโยงกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตน นำไปสู่

การอยู่ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรมหรือผู้คน ที่มาจากต่างสารทิศต่างรากเหง้าได้โดยปราศจาก ความขัดแย้ง นี่อาจจะเป็นสารที่ผู้ประพันธ์ ต้องการเน้นย้ำอีกครั้งให้กับผู้อ่านก็เป็นได้

บทสรุป

มอซี อับเดล-เกะดिर ชาวปาเลสไตน์ ผู้เคยเป็นคนพลัดถิ่นในคูเวตอาจจะต้องการตั้ง คำถามเชิงวิพากษ์ชาวคูเวตที่มักจะแบ่งแยก ตนเองจากชาติพันธุ์อาหรับด้วยกัน จึงได้ นำเสนอเหตุการณ์ที่คาลิลผู้เป็นชาวอิรักแต่ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบชาวคูเวตและสามารถ พูดเป็นสำเนียงภาษาถิ่นแบบชาวคูเวตได้ ทำให้ตำรวจปล่อยเขาผ่านด่านตรวจไปได้ แต่กักตัวไฟซาลและมุสตาฟาไว้ สืบเนื่องจาก ความเป็นชาติพันธุ์อาหรับทำให้พวกเขามี รูปลักษณ์ทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน แต่ การปักปันเขตแดนและการสร้างรัฐชาติ ตามแบบตะวันตกทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อาหรับ แดกกระจายเป็นหลายประเทศและนำไปสู่ การแบ่งเขาแบ่งเราระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อาหรับ ด้วยกัน ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ยังได้นำเสนอ ภาพของหมู่บ้านที่ชาวคริสต์กับชาวมุสลิมอยู่ ร่วมกันอย่างสงบ อาจจะเป็นความตั้งใจของ



ผู้ประพันธ์เองในการแสดงภาพของชุมชนที่มีความแตกต่างทางศาสนา แต่พวกเขาไม่มีความแตกแยกหรือความขัดแย้งระหว่างกันแต่อย่างใด การให้ภาพเช่นนี้น่าจะเพื่อให้แตกต่างจากข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ของโลกตะวันตกที่มักจะนำเสนอความขัดแย้งระหว่างชาวคริสต์กับชาวมุสลิมในประเทศเลบานอน หรือภาพสงครามกลางเมืองในประเทศนี้ การที่ผู้ประพันธ์เลือกที่จะนำเสนอเช่นนี้อาจจะเป็นทางเบี่ยงในการสลายภาพเหมารวมของดินแดนเลบานอนที่มีแต่ไฟสงคราม

เป็นการสื่อสารกับผู้อ่านว่าดินแดนเลบานอนมีทั้งช่วงเวลาที่เกิดสงครามและช่วงเวลาที่มีความสงบสุข ถึงที่สุดแล้วชาวเลบานอนที่มีความแตกต่างทางศาสนาคงจะหาทางออกในการอยู่ร่วมกันได้ แต่ในขณะที่ด้วยกันภาพเลบานอนที่สุขสงบอาจจะเป็นภาพพาฝันของผู้ประพันธ์เองก็ได้ซึ่งต้องการชี้ให้เห็นว่าผู้คนที่มีความเชื่อหรือนับถือศาสนาแตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากความขัดแย้ง หากแต่ละฝ่ายอยู่อย่างพึงพากันและกันด้วยการนำเสนอผ่านตัวละครยาและแม่มาของฮัสซาน

บรรณานุกรม

- Abdel-Qadir, G. (1993). *Mustafa mit dem Bauchladen*. Nagel & Kimche. Muenchen.
- (1998). *Das Geschenk von Großmutter Sara*. Sauerländer Düsseldorf. F/M.
- Botelho, M. J., & Rudman, M. K. (2009). *Critical multicultural analysis of children's literature*. New York: Routledge.
- Chiellino, C. H. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland: Ein Handbuch*. Stuttgart: J.B. Metzler.
- Hunt, P. (Ed.). (2003). *Literature for children: Contemporary criticism*. London: Routledge.
- Rösch, H. (2006). Was ist interkulturell wertvolle Kinder-und Jugendliteratur? *Beiträge Jugendliteratur und Medien* 2, 94-103.
- Rudd, D. (2010). *The Routledge companion to children's literature*. London: Routledge.